

הגרפולוגיה בהליך המשפטי

ניהול הליך משפטי מצריך לעיתים את שירותיהם של מומחים שונים. אחד מאנשי המקצוע שחווה דעתו או הוא עצמו מופיעים בפני בתי הדין הוא הגרפולוג. הגרפולוגיה (חכמת הכתב) עוסקת בשני תחומים - הראשון הוא זיהוי כתב ובדיקת מסמכים, השני הוא אבחון האישיות ע"פ ניתוח מאפיינים של כתב היד. במאמר זה נעסוק במעמדה של כל אחד מסוגי חוות הדעת הגרפולוגית.

המומחה בהלכה

שהמומחה יעיד בפני בית דין. או אז, בית הדין הוא המכריע ולא המומחה.

עתה לאחר שבררנו את היחס העקרוני למומחה שיש בעדותו צד סובייקטיבי נעבור לדון ב"גרפולוג" כמומחה ונבחן את מעמדו כמומחה בזיהוי כתב ובדיקת מסמכים ובאבחון אישיותי.

הסוג הראשון: זיהוי זיופים

לגבי נחיצותו של הסוג הראשון מצאנו גמ' בבבא בתרא (קסז, א) המספרת על רבא שבא לפניו שטר שעליו היה חתום והוא זיהה את חתימתו אע"פ שהיה ברור לו שהוא לא חתם זאת וכך מסופר שם: "ההוא שטרא דהוה חתים עליה רבא ורב אחא בר אדא, אתא לקמיה דרבא, אמר ליה: דין חתימות ידא ידידי היא, מיהו קמיה דרב אחא בר אדא לא חתימי לי מעולם! כפתיה ואודי. א"ל: בשלמא ידידי זיפת, אלא דרב אחא בר אדא דרתית ידיה, היכי עבדת? אמר: אנחי ידאי אמצרא, ואמרי לה: קם אזרנוקא וכתב". כלומר על מנת לזייף את חתימת רב אחא שהיה רועד והיה קשה לזייף את חתימתו, הניח הזייפן את ידו על חבל המשמש מעקה לגשר שמעל הנהר, או, לחילופין, תוך שישב על מתקן לשאיבת מים מהבאר, וכך הצליח להפיק את הרעד הרצוי בעת החתימה. למדנו מהגמרא שקיימים מומחים לזיוף ולכן נדרשים מומחים לזהות את אותם הזיופים.

לגבי סוג זה, העוסק בבדיקת מסמכים, נקבע שאבחון גרפולוגי קביל מבחינה משפטית. כך כתב השופט שמגר (ע"א 5293/90 בנק הפועלים נ' שאול רחמים פ"ד מז (3) 262,263,240): "על מקצוע הגרפולוגיה נאמר כי הגיע לדרגת מדע שימושי ולכן מותר - ולעיתים קרובות אף רצוי - לעשות שימוש בחוות דעתו של גרפולוג על-מנת לבסס טענה בדבר אמיתותה (או אי-אמיתותה) של חתימה... חיוני לשמוע עדות מומחה". גם שופט ביהמ"ש העליון תיאודור אור, מצטרף בהמשך ומביע דעתו

הרב ד"ר מיכאל ויגודה בנייר עמדה של משרד המשפטים בנושא מינוי מומחה מטעם ביהמ"ש (מתאריך 23/217) מביא את דברי הרב עדו רכניץ שמבחין בין שני סוגי מומחים וכך הוא כותב: "סוג ראשון הוא מומחה המעיד על דבר אובייקטיבי הניתן להזמה, כגון תרגום של מסמך, חישובים שונים, נוהג מקובל, פענוח תכניות הנדסיות וכיוצא בזה. סוג שני הוא מומחה המעריך נזק או שווי של קרקע, מומחה המחווה את דעתו בדבר הצורך בתיקון למניעת נזק עתידי, או האומד מה גרם לנזק - בכל אלו מדובר בהערכה הנתונה לשיקול דעת על סמך הנתונים העובדתיים הקיימים וידע מקצועי, שיש בה יסוד סובייקטיבי ועל כן קשה להזים אותה".

מאמרנו עוסק בסוג השני של מומחיות שיש בה יסוד סובייקטיבי ובעניין מציג הרב ד"ר ויגודה שלוש גישות בבתי הדין הרבניים ובתי הדין לממונות וכך כתב שם:

א) הרב בן יעקב (משפטי' ליעקב, חלק ו, סימן ח) רואה במומחה יעד. לדעתו, שאלת שכרו של העד המומחה נבחנת בדרך בה בוחנים תשלום שכר לעד.

ב) הרב עידו רכניץ, משווה את המומחה לערכאה שיפוטית. הוא מטעים שמומחה מעיד על דבר שלא ניתן להפרכה ובכך הוא דומה לשופט, ועליו לעמוד בכללים נוקשים החלים על שופט ועל כן יש לפסול חוות דעת מומחה שניתנה תמורת תשלום אחד הצדדים.

ג) הרב אריה הורוביץ, דיין בית דין הגדול (לשעבר), מסכים עם האפשרות שהמומחים מהווים ערכאה שיפוטית, אך מוסיף אפשרות שרואה את המומחה כיועץ לבית הדין. כפי שסבור הרב עדו רכניץ, בית הדין רשאי להעביר את השאלה לשלושה שמאים, שאינם בקיאים בדין אלא בשומה, ואז הם יהיו ערכאה שיפוטית, ובזה עסקו הפוסקים שראינו לעיל. אך ישנה אפשרות

בנושא: "...בית המשפט אינו מומחה לכתב-יד, אין לו הכישורים לבצע אבחנות דקות בדבר זהותו של בעל חתימה פלונית. לכן, במצבים בהם מתעוררת שאלה רצינית בדבר אמיתות חתימה, רצוי להיעזר בחוות דעתו של גרפולוג מומחה".

הסוג השני: בחינת אישיות על פי כתב היד

שונה הוא הסוג השני הנוגע לאבחון אישיות. גרפולוגיה המתיימרת לאבחון אישיות אינה נחשבת בבתי הדין כמקצוע מדעי. להלן ציטוט מתוך מאמר המופיע באתר מרכז דוידסון, של מכון וייצמן: "עד לפני כמה עשרות שנים הגרפולוגיה זכתה עדיין בתמיכה מסוימת מצד אנשי המדע, אך התוצאות של כמעט כל המחקרים החדשים יותר מראים שהיא אינה יכולה להעריך בצורה תקפה תכונות אישיות או הצלחה במקום העבודה. בכל מחקר שנעשה בתנאים מבוקרים ותחת סטנדרטים מדעיים, הגרפולוגים לא הצליחו לחזות את הציונים שאנשים קיבלו במבחני אישיות (לדוגמה מבחן אייזנק או מבחן סוגי האישיות מייס-בריגס) על פי כתב היד של הנבדקים. אנליזה רחבת היקף משנת 1982, שסיכמה את תוצאותיהם של יותר מ-200 מחקרים, הראתה שהגרפולוגיה לא הצליחה לחזות אפילו תכונות אישיות אחת בצורה ניתנת לשחזור. במחקר שנערך באוניברסיטה העברית בשנת 1986 מצא פרופ' גרשון בן-שחר שתוצאות בדיקות האישיות שהשיגו הגרפולוגים היו זהות לאלה שהיינו מקבלים אילו היינו מתאימים את כתב היד לאישיות בצורה אקראית לחלוטין. במאמר סקירה נרחב משנת 1996 התחקו חוקרים מאוניברסיטאות אוקלהומה ומסיסיפי אחר עשרות מאמרים והראו שהגרפולוגיה נכשלת שוב ושוב, באופן כמעט גורף, בחיזוי תכונות האישיות של האדם על סמך כתב היד שלו. בנוסף הגיעו החוקרים למסקנה שאין לגרפולוגיה שום תרומה לזיהוי מידת ההתאמה של מועמד לעבודה מסוימת. מחקר אחר, שנערך אף הוא באוניברסיטה העברית (2002), הראה שגרפולוגים מקצועיים לא הצליחו לחזות עד כמה יצליחו אנשים במקום העבודה לעומת קבוצת ביקורת מקרית. מחקר אחר בדק מאפיינים מסוימים של הכתב, כגון נטייה, צורה וכו', והראה שאין להם כל יכולת ניבוי של ביצועים בעבודה. לבסוף, איגוד הפסיכולוגיה הבריטי מדרג את הגרפולוגיה יחד עם האסטרולוגיה בקטגוריה של "אפס תוקף מדעי", מאחר שהרוב המוחלט של המאמרים שנעשו בסטנדרטים מדעיים מראה שאין לה כל תוקף".

דברים אלו קיבלו התייחסות קצרה בפס"ד של ביה"ד בירושלים (תיק מס' 1155478/11) ושם העלו בעיה נוספת המתרחשת כאשר חו"ד מוגשת ע"י צד אחד וכך כתבו שם: "חוות הדעת הגרפולוגית, מלבד הפקפוקים האובייקטיביים שיש בתחום הגרפולוגיה בכלל כפי שהובא בסיכומי האישיה, היא בלא ספק חוות דעת קנויה ומסולפת, העיוות זועק מתוכה". גם אם היה אמת במדע הגרפולוגיה, כבר הביא הגר"י זילברשטיין בשם הגר"ח קנייבסקי ("חישוקי חמד" מסכת יבמות דף מה'

תלמידות שלנו טוענות שהצליחו!

מובילים
מקצועיות
כבר 22 שנה

ההכשרה המקיפה והמקצועית ביותר ללימודי טוענות רבניות וישוב סנסונים

בשיתוף לשכת הטוענים הרבניים
ובאישור בית הדין הרבני הגדול

- > הכנה לבחינות לצורך קבלת רשיון
- > שילוב פרקטיקה מעשית מהנעשה בבתי הדין ע"י צוות דינים מנוסים
- > שילוב לימודי בוררות וגישור משפחתי

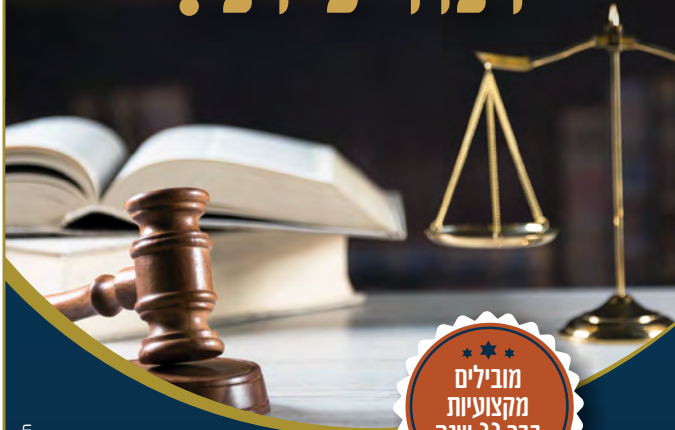
90% הצלחה בבחינות ההסמכה

מרכז י.נ.ר. המרכז המוביל והמקצועי ללימודי ייעוץ והנחייה
לפרטים והרשמה: 02-6321603
בית הדפוס 30, ירושלים ז'בוטינסקי 100, פתח תקווה
YNRCOLLEGE.ORG > RISHUM@YNRCOLLEGE.ORG

ינר בקהילה - קבלת ייעוץ אישי, זוגי ומשפחתי בתשלום מוזל < 02-6321609

רוצה לעסוק בעבודה תורנית?

מובילים
מקצועיות
כבר 22 שנה

לימודי דיניות

לאור ההצלחה נפתחת קבוצה נוספת
ללימודי סוגיות אקטואליות בחושן משפט

בשיתוף: דרכי המשפט
בית דין למסוות
השופט הרב יצחק שניידר

הקניית ידע הלכתי ומעשי בדיני ממונות
עפ"י סדר השו"ע "חושן משפט" כפי שהם
באים לידי ביטוי בבתי דין לדיני ממונות.

מפגשי הלימוד אינטנסיביים, ממוקדים, מרוכזים,
מלווים בסיכומים, ומהווים בסיס לחזרה ולימוד עצמי.

ללומדים תנתן אפשרות להשתלב כצופים
וכסופרי הדיינים בדיינים שיתקיימו מטעם בית ההוראה,
וכך ירכשו כלים ומיומנויות מעשיים בעבודתו של הדיין.

שערי
הלכה
ומשפט

לפרטים והרשמה: 02-6321603

בית הדפוס 30, ירושלים ז'בוטינסקי 100, פתח תקווה

YNRCOLLEGE.ORG > RISHUM@YNRCOLLEGE.ORG

עמוד א') שזה נכון רק לגבי גויים ולא לגבי יהודים וזו לשונו:
"שאלה: מעשה שהיה באבי הבת, שהתגלגל לידיו כתב יד של
הבחור שנפגש עם בתו, ונבהל לגלות שמדובר בבחור שאינו
עושה רושם טוב כלל... אלא שכתב יד זה, נכתב לפני כשלוש
שנים, וכיום הבחור עושה רושם טוב, והאב עומד ומסתפק, שמא
הבחור מעמיד פנים כ'צדיק' ובעל מידות טובות (ולא היה נעים
לאב זה לדרוש מהבחור שיראה לו את כתב ידו)... ובא האיש
לשאול, כיצד יש להתייחס למצב זה?

תשובה: שאלתי שאלה זו את גיסי מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א,
ואמר לי, שחכמת הגרפולוגיה היא אמת על פי חכמת הגויים,
ורק לגויים, אבל יהודי יכול לעבוד על עצמו ולשנות טבעו, כטבע
שני, ואת זאת לא רואים בגרפולוגיה, ולכן אין היא משקפת את
מהותו וטבעו של היהודי.

ומצאנו ראייה לכך, מדברי השיטה מקובצת (במסכת נדרים סוף
פ"ג) שכתב: מעשה בחכם אחד ששלח את דמות פרצופו לחכם
אחר, שהיה מכיר בדמות הפרצופין, קיבל החכם את התמונה
מהשליח המביאו ונטמן מפני ביעתותיה (מהבהלה) דההוא
פרצוף... לסוף שאל לו השליח, למה נטמן ממנו? וענה: אותו
הפרצוף מאדם רע שאין כדמותו, חמדן... וליסטים שאין להביט
אליו. השליח נתיירא מלשוב אל אדוניו, עד ששלח אליו אדוניו
שלא יירא ממנו, ושאל לו כל העניין. סיפר לו כל מה ששמע,
ולכן ירא היה כל כך לשוב אליו. אמר החכם: בודאי אין חכם
כמו אותו בעל הפרצוף, שכל מה שאמר היה אמת. הנה יצרי
מגרה בי ומסית אותי לעשות כל זאת, כל אשר שפט עלי החכם
קשור בי בטבע, אבל החכמה שבי, מונעת אותי מכל זה, בכח
אמיץ התחזקתי ורדיתי את אותם חסרונות, קניתי לי היפוך
אותם מדות רעות לטבע שני, וזאת בכח התורה וקיום המצוות.
והחכמה תעוז לחכם להדריכו בדרכי יושר..."

לסיכום, לבתי הדין מוצגים כתבי יד וציורים שילדים מציירים,
שאובחנו על ידי גרפולוגים כמיצגי סיכון לקטנינים. מתוך חשש
ניתן משקל רב גם לציורים וכתבי יד וקיימים מקרים בהם ילדים
הורחקו ממשפחתם משך שנים על בסיס ציור או כתב. ככל
שאין מקור מדעי או הלכתי לתצוגת כתב ולאבחנות הגרפולוג
הרי שיש לשקול להימנע מהתייחסות לראיות אלו, זאת לעומת
השוואת כתבים וקיום חתימות שדין שונה.

לתשומת ליבכם, מאמרים אלו אינם מהווים תחליף לייעוץ
משפטי, אינם מהווים חוות דעת משפטית, ואין אחריות למסתמך
עליהם. בהחלט יתכן שעובדות או הלכות משפטיות שונות ישנו
את האמור בהם. בנסיבות כל מקרה ספציפי חובה להתייעץ עם
טוען רבני מומחה טרם נקיטת כל צעד בעל משמעות משפטית.
כמו כן המחבר אינו לוקח על עצמו לעדכן מי מהמאמרים
המופיעים ויש לבדוק כל עניין לנסיבותיו במועד הרלוונטי.

ליעוץ ניתן לפנות:

טו"ר ועו"ד צבי גלר - 050-7664874

טו"ר הרב נדב טייכמן - 0528371250